

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології
Кафедра загальної та клінічної психології

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
ПСИХОЛОГІЯ ВЗАЄМОДІЇ

підготовки магістра

спеціальності 014 Середня освіта (Біологія і здоров'я людини)

освітньо-професійної програми Середня освіта. Біологія,
природознавство, здоров'я людини

Луцьк–2023

Силабус освітнього компонента «Психологія взаємодії» підготовки магістра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини), за освітньо-професійною програмою «Середня освіта. Біологія, природознавство, здоров'я людини».

Розробник: Малімон Людмила Яківна, кандидат психологічних наук, професор

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри загальної та клінічної психології (протокол № 1 від 20.08.2023 р.)

Завідувач кафедри:

Олена ЖУРАВЛЬОВА

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) Освітньо-професійна програма Середня освіта. Біологія, природознавство, здоров'я людини Освітній рівень: другий (магістерський)	Нормативна
Кількість годин/кредитів <u>90/3</u>		Рік навчання 1
		Семестр 1-й
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) 26 год.
		Самостійна робота 48 год.
	Консультації 6 год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		Українська

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Прізвище, ім'я та по батькові *Малімон Людмила Яківна*

Науковий ступінь *кандидат психологічних наук*

Вчене звання *професор*

Посада *професор кафедри загальної та клінічної психології*

Контактна інформація *Malimon.Ludmila@vnu.edu.ua*

Аудиторні заняття проводяться за розкладом: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi-bin/timetable.cgi>

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація курсу.

Освітній компонент «Психологія взаємодії» забезпечує цикл загальної підготовки магістрів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка і спрямований на формування сукупності теоретичних знань та практичних навичок, пов'язаних із розумінням психологічних основ ефективної комунікації та налагодження продуктивної взаємодії в освітньому середовищі.

Зміст курсу передбачає ознайомлення здобувачів вищої освіти із сучасними технологіями взаємодії загалом та побудовою ефективних комунікаційних мереж в організації зокрема, психологічними засадами управлінської взаємодії та взаємодії в команді, формування сприятливої організаційної культури з метою забезпечення психологічного благополуччя і збереження психічного здоров'я персоналу освітніх організацій.

ОК спрямований на розвиток комунікативних компетенцій як основи ефективної взаємодії, формування та вдосконалення умінь та навичок створювати безпечний освітній простір та вибудовувати продуктивну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу, долати комунікативні бар'єри, аналізувати причини виникнення ймовірних конфліктів та застосовувати ефективні технології їх профілактики та подолання, розпізнавати маніпуляції й запобігати

організаційному мобінгу у професійній діяльності.

Велика увага у процесі вивчення ОК приділяється практичній складовій, яка передбачає першочергово розвиток здатності до самоаналізу й рефлексії своїх комунікативних та лідерських преференцій, труднощів та перешкод в комунікації та взаємодії, а також усвідомлення зон особистісного та професійного розвитку, розбудови індивідуальних та професійних комунікативних мереж, розширення соціального капіталу й активізації особистісних ресурсів розвитку лідерського потенціалу, емоційного інтелекту, навичок активного слухання, уміння застосовувати ефективні комунікативні прийоми у процесі взаємодії.

Програмою ОК передбачені лекційні і практичні заняття, на яких будуть інтенсивно застосовуватися інтерактивні, тренінгові форми роботи: психодіагностика, робота в парах і малих групах, моделювання і вирішення проблемних ситуацій (кейс-стади) тощо. Окрім аудиторних занять, програма включає значний обсяг самостійної роботи з метою опрацювання теоретичних джерел і виконання самостійних практичних завдань.

2. Пререквізити та постреквізити.

Для освоєння освітнього компонента «Психологія взаємодії» використовують базові знання з загальної, соціальної, вікової та педагогічної психології.

Набуті знання і вміння будуть використовуватись при проходженні Педагогічної (виробничої) практики, педагогічної діяльності у закладах освіти.

3. Метою викладання ОК «Психологія взаємодії» є формування у здобувачів освіти системи теоретичних знань та практичних навичок, пов'язаних із розумінням психологічних основ ефективної комунікації та налагодження продуктивної взаємодії в освітньому середовищі.

4. Результати навчання (компетентності).

Освітній компонент спрямований на формування таких **загальних та спеціальних (фахових) компетентностей:**

ЗК 3. Здатність навчатись та застосовувати здобуті знання у педагогічній діяльності для ефективного розв'язання практичних задач.

ЗК 7. Здатність критично і самостійно мислити, виявляти та вирішувати проблеми професійного і особистісного розвитку під час автономної і командної діяльності.

ЗК 8. Здатність діяти свідомо та соціально відповідально із врахуванням морально-етичних норм професійної діяльності і академічної доброчесності.

ФК 6. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, професійної мобільності та адаптації до нових ситуацій в якості вчителя біології, природознавства, здоров'я людини.

ФК 7. Здатність організувати власну діяльність як складову колективної, готовність до педагогічного спілкування і творчого вирішення професійних завдань, дотримання норм професійної етики, уміння уникати конфліктів, а в разі потреби, вирішувати їх.

ФК 8. Здатність створювати оптимальне освітнє середовище для учнів та студентів різного соціально-культурно-економічного контексту, забезпечувати педагогічний супровід їх соціалізації та свідомого вибору життєвого шляху.

ФК 10. Здатність використовувати знання та сучасні технології навчання для розвитку здібностей, самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання учнів та студентів.

Опанування змісту освітнього компонента дозволяє отримати такі програмні результати навчання:

ПРН 2. Застосовує у професійній діяльності сучасні наукові, освітні технології і методичні підходи для формування фахових компетентностей, визначає напрями модернізації освітнього процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, використовує передовий досвід вчителів біології.

ПРН 13. Демонструє соціально відповідальну та свідому поведінку, обґрунтовує власну позицію, прагнення до професійного самовдосконалення та саморозвитку.

ПРН 14. Розуміє цілі, практики та інструменти сталого розвитку для створення оптимально комфортного середовище існування кожного в соціальному, економічному, екологічному вимірах та демонструє можливості участі педагогів, батьків, учнів у цьому процесі.

ПРН 16. Формує комунікаційну стратегію зі всіма учасниками освітнього процесу, вміє підтримувати здорові відносини в колективі, дотримується принципів толерантності і діалогу у професійній діяльності.

5. Структура освітнього компонента

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього (год.)	Лек. (год.)	Сем./ практ., (год.)	Сам. роб. (год.)	Конс. (год.)	Форми контролю /бали
Змістовий модуль 1. Психологічні основи ефективної комунікації та взаємодії в освітньому середовищі						
Тема 1. Міжособистісна комунікація як основа ефективної взаємодії. Комуникативна компетентність суб'єктів освітнього процесу.	14	2	4	6	2	ДС, ТР, Т, РЗ/К 2x5–10 балів
Тема 2. Комуникативні бар'єри, їх види та способи подолання.	10	2	2	6		ТР, Т, РЗ/К 5 балів
Тема 3. Етика організаційної взаємодії. Я-ідентичність, мотивація саморозвитку та комуникативна самоефективність як чинники професійного зростання.	10	-	4	6		ДС, ТР, Т, РЗ/К 2x5–10 балів
Тема 4. Психологічні основи командотворення. Комунікація та взаємодія в команді. Емоційний інтелект як чинник ефективної командної взаємодії.	14	2	4	6	2	ДС, ТР, Т, РЗ/К 2x5–10 балів
Практичні (індивідуальні) завдання						ІНДЗ/ІРС 4x5=20 балів
Разом за змістовим модулем 1	48 год	6 год	14 год	24 год	4 год	55 балів
Змістовий модуль 2. Психологія управлінської взаємодії і розвиток організаційної культури						
Тема 5. Управління як процес взаємодії між людьми в ієрархічно організованих системах. Лідерство як основа ефективної управлінської взаємодії.	14	2	4	8		ДС, ТР, Т, РЗ/К 2x5–10 балів
Тема 6. Організаційна культура та створення безпечного / підтримуючого освітнього простору. Управління конфліктами та запобігання організаційному мобінгу.	14	-	4	8	2	ДС, ТР, Т, РЗ/К 2x5–10 балів
Тема 7. Психічне здоров'я особистості як чинник ефективної взаємодії. Професійний стрес та емоційне вигорання персоналу освітньої організації.	14	2	4	8		ДС, ТР, Т, РЗ/К 2x5–10 балів

Практичні (індивідуальні) завдання						ІНДЗ/ІРС 3x5=15 балів
Разом за змістовим модулем 2	42 год	4 год	12 год	24 год	2 год	45 балів
Разом: всього годин / балів	90	10 год	26 год	48 год	6 год	100 балів
Форма контролю	залік					100 балів

Таблиця 3 (заочна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Усього (год.)	Лек. (год.)	Сем./ практи., (год.)	Сам. роб. (год.)	Конс. (год.)	Форми контролю /бали
Змістовий модуль 1. Психологічні основи ефективної комунікації та взаємодії в освітньому середовищі						
Тема 1. Міжособистісна комунікація як основа ефективної взаємодії. Комуникативна компетентність суб'єктів освітнього процесу.	14	2	-	10	2	ДС, СР 10 балів
Тема 2. Комуникативні бар'єри, їх види та способи подолання.	12	-	-	10	2	СР 5 балів
Тема 3. Етика організаційної взаємодії. Я-ідентичність, мотивація саморозвитку та комуникативна самоефективність як чинники професійного зростання.	14	-	2	10	2	ТР, СР 10 балів
Тема 4. Психологічні основи командотворення. Комунікація та взаємодія в команді. Емоційний інтелект як чинник ефективної командної взаємодії.	14	-	2	10	2	ТР, СР 10 балів
Практичні (індивідуальні) завдання						ІНДЗ/ІР 4x5=20 балів
Разом за змістовим модулем 1	54 год	2 год	4 год	40 год	8 год	55 балів
Змістовий модуль 2. Психологія управлінської взаємодії і розвиток організаційної культури						
Тема 5. Управління як процес взаємодії між людьми в ієрархічно організованих системах. Лідерство як основа ефективної управлінської взаємодії.	12	2	-	8	2	ДС, СР 10 балів
Тема 6. Організаційна культура та створення безпечного / підтримуючого освітнього простору. Управління конфліктами та запобігання організаційному мобінгу.	14	-	2	10	1	ТР, СР 10 балів
Тема 7. Психічне здоров'я особистості як чинник ефективної взаємодії. Професійний стрес та емоційне вигорання персоналу	12	-	-	10	1	СР 10 балів

освітньої організації.						
Практичні (індивідуальні) завдання						ІНДЗ/ІРС 3x5=15 балів
Разом за змістовим модулем 2	36 год	2 год	2 год	28 год	4 год	45 балів
Разом: всього годин / балів	90	4 год	6 год	68 год	12 год	100 балів
Форма контролю	залік					100 балів

Форми контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, ТР – тренінг, Т – тести, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/СР – індивідуальне завдання/самостійна робота.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота здобувача освіти є основним засобом засвоєння навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять, без участі викладача. Самостійна робота включає:

- опрацювання теоретичних основ матеріалу, що обговорювався на лекціях. Перевірка здійснюється під час семінарів та практичних / тренінгових занять.

- підготовку до практичних / тренінгових занять, яка включає теоретичне опрацювання окремих тем або питань, що попередньо не обговорювались на лекціях та семінарах. Перевірка здійснюється під час практичних занять і оцінюється відповідною кількістю балів.

- індивідуальну роботу, яка передбачає психодіагностику й підготовку звіту за результатами самооцінювання й самоаналізу. Перевірка та обговорення результатів здійснюється під час практичних та тренінгових занять і оцінюється відповідною кількістю балів.

Самостійна робота здобувачів освіти спрямована на засвоєння теоретичного матеріалу та розвиток здатності до самоаналізу й рефлексії, усвідомлення своїх преференцій та зон розвитку в питаннях ефективної комунікації та взаємодії загалом та у сфері професійної діяльності зокрема. У процесі підготовки теоретичних питань та виконання діагностичних методик, а також обговорення тем і отриманих результатів на практичних/тренінгових заняттях здобувачі освіти матимуть змогу визначити свої сильні і слабкі сторони і напрацювати індивідуальні / групові програми розвитку / вдосконалення певних індивідуально-психологічних якостей та/чи поведінкових стратегій, які впливають на ефективність комунікації та взаємодії.

Теми, питання для самостійної підготовки, завдання та діагностичні методики подано у «Методичних рекомендаціях для самостійної роботи та виконання практичних завдань» і відображено у таблиці 3.

Таблиця 4

Перелік тем, питань та завдань для самостійного опрацювання, діагностичних методик для самоаналізу

№ з/п	Тема	Перелік питань / завдань для самостійного опрацювання	Перелік діагностичних методик (на вибір)	К-сть год./ балів
1.	Побудова профілю характерологічних властивостей працівника, які впливають на його взаємодію у професійному середовищі	1. Охарактеризуйте особливості комунікативної взаємодії в організації (вертикальна / горизонтальна; формальна / неформальна). Яка роль та особливості неформальних комунікацій в організації? 2. Охарактеризуйте організаційні чинники, що впливають на якість комунікації та взаємодії. 3. Визначте індивідуально-психологічні характеристики особистості, які важливі для ефективної комунікації та	Методика визначення характерологічних особливостей особистості, які впливають на комунікацію та взаємодію	6 год, 5/5 балів

		<p>взаємодії.</p> <p>4. Поясніть значення термінів: особистісна спрямованість, егоцентризм, ригідність, консерватизм, негативізм, конформізм.</p>		
2.	Дослідження комунікативних бар'єрів в організації	<p>1. В чому сутність комунікативного бар'єру як одного із різновидів психологічного бар'єру?</p> <p>2. Назвіть основні види комунікативних бар'єрів в організації.</p> <p>3. Які об'єктивні та суб'єктивні чинники впливають на виникнення комунікативних бар'єрів в організаціях?</p> <p>4. Охарактеризуйте комунікативні бар'єри, обумовлені індивідуально-психологічними, соціально-професійними та соціально-демографічними особливостями учасників комунікації.</p> <p>5. Опишіть методи діагностики та подолання комунікативних бар'єрів в організації.</p>	1. Анкета «Комунікативні бар'єри в організації»	6 год, 5/5 балів
3.	Етика професійної взаємодії та особистісна комунікативна ефективність	<p>1. Визначте базові психологічні засади готовності до співпраці й співтворчості як основи професійної взаємодії.</p> <p>2. Охарактеризуйте роль світоглядних установок, ціннісних орієнтацій, его-ідентичності, самооцінки, мотивації та спрямованості особистості у побудові ефективної взаємодії.</p> <p>3. Опишіть механізми психологічного захисту, які прямо або опосередковано впливають на ефективність професійної взаємодії.</p> <p>4. Опишіть «перешкоди» у встановленні емоційних контактів як чинника взаємодії.</p>	<p>1. Методика визначення загальної та соціальної ефективності М. Шеєра, Дж. Маддукс (адаптація А. Боярцевої)</p> <p>2. Тест-вправа «Мої взаємовідносини з оточуючими»</p> <p>3. Методика діагностики «перешкод» у встановленні емоційних контактів за В.В. Бойком.</p> <p>4. Методика діагностики домінуючої стратегії психологічного захисту у спілкуванні за В.В. Бойком</p>	6 год, 5/5 балів
4.	Взаємодія в команді. Командні ролі. Емоційний інтелект як чинник ефективної командної взаємодії	<p>1. Охарактеризуйте особливості командної взаємодії</p> <p>2. На основі психодіагностики визначте основні чинники ефективності/неефективності командної взаємодії</p> <p>3. Опишіть поняття «командна роль», охарактеризуйте специфіку командних ролей за Р. Белбіним; проаналізуйте індивідуальні домінуючі командні ролі та свою самоефективність як члена команди.</p> <p>4. Визначте власні сильні сторони та зони розвитку емоційного інтелекту; розробіть індивідуальну програму його вдосконалення.</p>	<p>1. Методика «Аналіз командної роботи в організації»</p> <p>2. Тест «Ролі в команді» (тест Белбіна)</p> <p>3. Методика Холла «Діагностика емоційного інтелекту»</p>	6 год, 5/5 балів
5.	Особливості управлінської взаємодії. Розвиток	<p>1. Розкрийте зміст понять «стиль управління» та «управлінська роль». Які стилі управління та управлінські ролі керівника вам відомі?</p>	<p>1. Методика дослідження взаємостосунків адміністрації і колективу</p> <p>2. Методика: самооцінка</p>	8 год, 5/5 балів

	лідерського потенціалу особистості	<p>2. Співставте поняття «керівництво» та «лідерство». Визначте спільні та відмінні риси лідерства та керівництва.</p> <p>3. У чому відмінність сучасного розуміння лідерства від традиційних концепцій лідерства?</p> <p>4. Охарактеризуйте роль лідерства як основи ефективної управлінської взаємодії.</p>	лідерських преференцій	
6.	Особливості конфліктної взаємодії та індивідуальної поведінки в конфлікті	<p>1. Опишіть індивідуально-психологічні характеристики людини, які впливають на її поведінку в конфлікті.</p> <p>2. Проаналізуйте особливості індивідуальних стратегій поведінки людини в конфліктній ситуації.</p> <p>3. Охарактеризуйте «саботажники» спілкування, які потенційно є конфліктогенами.</p> <p>4. Опишіть особливості раціональної (конструктивної) / руйнівної (деструктивної) поведінки в конфлікті.</p> <p>5. Запропонуйте заходи для запобігання конфліктів та способи управління організаційними конфліктами.</p>	<p>1. Методика дослідження стилю поведінки в конфлікті К.Томаса (адаптація Н.В. Гришиної).</p> <p>2. Методика дослідження деструктивної (руйнівної) поведінки</p> <p>3. Методика самооцінки раціональної поведінки в конфлікті</p> <p>4. Методика самооцінки «мудрої поведінки» в конфлікті</p>	8 год, 5/5 балів
7.	Психічне здоров'я особистості. Професійне вигорання менеджерів та персоналу організації	<p>1. Опишіть структуру психологічного благополуччя особистості за Ріфф.</p> <p>2. Охарактеризуйте стадії та особливості прояву симптомів «професійного вигорання».</p> <p>3. Опишіть методи профілактики і подолання синдрому «професійного вигорання» в освітніх організаціях.</p> <p>4. Запропонуйте індивідуальну та групову програму для профілактики і подолання синдрому «професійного вигорання» в організаціях.</p> <p>5. Окресліть основні напрями забезпечення психологічного здоров'я менеджерів та педагогічних працівників освітніх організацій в умовах війни.</p>	<p>1. Шкала психологічного благополуччя Ріфф (адаптація Шевеленкової – Фесенко)</p> <p>2. Методика діагностики рівня «емоційного вигорання» В.В. Бойка</p>	8 год, 5/5 балів
Всього самостійної роботи по ОК				48 год

IV. Політика ОК

Політика щодо оцінювання

Оцінювання здійснюється згідно Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки. Форма підсумкового контролю – *залік*. Залік виставляється за результатами поточної роботи здобувачів освіти (шкала від 0 до 100 балів).

Освітня компонента складається з двох змістових модулів. Враховуючи практико-орієнтований характер освітньої компоненти, її вивчення передбачає виконання індивідуальних практичних завдань на основі психодіагностики, що передбачає підготовку звіту, а також розробку рекомендацій / індивідуальних і/або групових програм розвитку відповідно до визначених тем.

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за участь в обговореннях на семінарських заняттях, роботу на практичних / тренінгових заняттях, та виконання практичних завдань на основі індивідуальної психодіагностики.

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних

причин), він має виконати відповідні завдання за пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

Якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості, при цьому здача заліку передбачає попереднє виконання запланованих у курсі завдань відповідно до визначених тем. Максимальна кількість балів на заліку під час ліквідації академічної заборгованості становить 100 балів.

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом освітнього компонента (відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки).

Здобувачам освіти може бути зараховано результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні (фахові) курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Процес зарахування регулюється ПОЛОЖЕННЯМ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки.

Бали додаються за умови представлення здобувачами освіти документів (сертифікатів, свідоцтв тощо), що засвідчують отримані результати та відповідають тематиці, обсягу та результатам навчання.

Критерії поточного оцінювання знань:

Поточний контроль проводиться на кожному занятті. Поточний контроль передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу), участь у дискусіях, груповій роботі, тренінгах, під час роботи на практичних заняттях. За накопичувальною системою магістр має отримати максимально 100 балів за ОК. Кожне заняття (інтерактивна лекція / участь в дискусії, семінарське заняття, практичне заняття + участь у тренінгу; індивідуальна практична психодіагностична робота + оформлення звіту з підготовкою рекомендацій і/або програм саморозвитку) оцінюється за 5-ти бальною системою (за 1 модуль здобувач освіти може набрати 55 балів; за 2 модуль – 45 балів, всього 100 балів за ОК). Бали поточного оцінювання знань здобувачів освіти залежать від: повноти розкриття питання, цілісності, системності самостійної роботи, вміння формулювати висновки за результатами психодіагностики тощо. Якщо здобувач освіти не виступав на практичному занятті /не виконував заплановані практичні роботи або не підготувався до них, його активність оцінюється в 0 балів.

Вирішення конфліктних ситуацій

Будь-яка конфліктна ситуація, яка виникає в учасників освітнього процесу, вирішується згідно ПОЛОЖЕННЯ про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки, пункт 5. «Врегулювання конфліктів у навчальному процесі».

Політика викладача щодо здобувача освіти

Усі учасники освітнього процесу повинні дотримуватись вимог чинного законодавства України, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку ВНУ імені Лесі Українки, загально-прийнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати атмосферу доброзичливості, відповідальності, порядності й толерантності. Атмосфера на заняттях повинна бути творчою, відкритою до конструктивної критики. Недопустимі запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття; списування. Очікується, що всі здобувачі освіти відвідають усі лекції і практичні заняття ОК.

Політика щодо академічної доброчесності

Політика, стандарти та процедури дотримання академічної доброчесності у Волинському національному університеті імені Лесі Українки знайшли своє відображення у КОДЕКСІ

академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки. Вимоги до академічної доброчесності визначаються «Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки».

Під час навчання здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися здобувачі освіти під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Виконані здобувачами освіти завдання мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями з опорою на представлені зразки оформлення психодіагностичних документів. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування незалежно від масштабів плагіату чи обману. Перевірка здійснюється з допомогою системи Strike Plagiarism.

Під час оцінювання результатів навчання здобувачі освіти не користуються забороненими засобами (мобільний телефон, планшет, конспект, навчальна література, інші джерела інформації, в тому числі Інтернет-ресурси), самостійно виконують запропоновані завдання.

Політика щодо дефлайнів та перекладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перекладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

V. Підсумковий контроль

На залік виносяться основні питання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

VI. Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з формою контролю – залік

Таблиця 4

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90 - 100	Зараховано
82 - 89	
75 - 81	
67 - 74	
60 - 66	
1 - 59	Незараховано (необхідне перекладання)

VII. Питання до заліку:

1. Опишіть структуру комунікативного процесу і типи комунікацій в організації.
2. Охарактеризуйте комунікації між рівнями організації (вертикальна структура) та різними підрозділами (горизонтальна структура).
3. Яка роль та особливості неформальних комунікацій в організації?
4. Охарактеризуйте організаційні чинники, що впливають на якість комунікації та взаємодії.

5. Опишіть особливості зворотнього зв'язку та правила активного слухання.
6. Визначте механізми та умови ефективності переконання. Правила переконання.
7. Визначте індивідуально-психологічні характеристики особистості, які важливі для ефективної комунікації та взаємодії.
8. Охарактеризуйте психологічні основи впливу засобів масових комунікацій. Специфіка масової комунікації.
9. Охарактеризуйте особливості комунікації в електронних мережах. Зміна емоційного стану та Я-концепції в електронній комунікації.
10. Опишіть психологічні особливості комунікації та взаємодії в освітньому середовищі.
11. Поясніть значення термінів: особистісна спрямованість, егоцентризм, ригідність, консерватизм, негативізм, конформізм.
12. Опишіть складові організаційної етики: організаційні цінності, етичні норми службових стосунків, етичний (моральний) соціально-психологічний клімат організації.
13. Охарактеризуйте поняття доброчесність (у тому числі академічної доброчесності) як етичної норми взаємодії в освітньому середовищі.
14. Обґрунтуйте важливість професійної ідентичності як основи етичної поведінки в організації.
15. В чому сутність комунікативного бар'єру як одного із різновидів психологічного бар'єру?
16. Назвіть основні види комунікативних бар'єрів в організації.
17. Які об'єктивні та суб'єктивні чинники впливають на виникнення комунікативних бар'єрів в організаціях?
18. Охарактеризуйте комунікативні бар'єри, обумовлені індивідуально-психологічними, соціально-професійними та соціально-демографічними особливостями учасників комунікації.
19. Опишіть методи діагностики та подолання комунікативних бар'єрів в організації.
20. Охарактеризуйте чинники ефективності професійної взаємодії
21. Опишіть стилі спілкування як чинник ефективності професійної взаємодії
22. Визначте базові психологічні засади готовності до співпраці й співтворчості як основи професійної взаємодії у спілкуванні.
23. Охарактеризуйте роль світоглядних установок, ціннісних орієнтацій, его-ідентичності, самооцінки, мотивації та спрямованості особистості у побудові ефективної взаємодії
24. Опишіть механізми психологічного захисту, які прямо або опосередковано впливають на ефективність професійної взаємодії.
25. Опишіть «перешкоди» у встановленні емоційних контактів як чинника взаємодії
26. Визначте закономірності та принципи професійної взаємодії
27. Визначте спільні та відмінні характеристики групи і команди
28. Опишіть етапи становлення групи як команди
29. Охарактеризуйте особливості командної взаємодії
30. Визначте основні чинники ефективності/неефективності командної взаємодії
31. Визначте особливості керівництва/лідерства в командній роботі
32. Опишіть поняття «командна роль», охарактеризуйте специфіку командних ролей за Белбіним.
33. Дайте визначення поняттю «емоційний інтелект», обґрунтуйте його важливість для продуктивної взаємодії
34. Охарактеризуйте структуру емоційного інтелекту.
35. Запропонуйте основні напрями розвитку емоційного інтелекту особистості
36. Охарактеризуйте специфіку управлінської взаємодії.
37. Розкрийте зміст понять «стиль управління» та «управлінська роль». Які стилі управління та управлінські ролі керівника вам відомі?
38. Опишіть психологічні типи керівників та фактори формування певного типу керівника.
39. Опишіть гендерні особливості менеджменту та психологічні проблеми становлення жінки-керівника. Феномен «невидимої стелі».

40. Опишіть псевдоавторитети, їх види та причини виникнення. Регресивний розвиток керівника та причини неуспішного керівництва.
41. Визначіть детермінанти та механізми розвитку особистості керівника.
42. Співставте поняття «керівництво» та «лідерство». Визначіть спільні та відмінні риси лідерства та керівництва
43. У чому відмінність сучасного розуміння лідерства від традиційних концепцій лідерства?
44. Охарактеризуйте роль лідерства як основи ефективної управлінської взаємодії.
45. Охарактеризуйте основні підходи до аналізу організаційних конфліктів у зарубіжній та вітчизняній психології.
46. Опишіть види організаційних конфліктів залежно від критеріїв, що лежать в основі класифікації.
47. Які основні причини виникнення конфліктів в організації?
48. В чому полягають позитивні та негативні функції організаційних конфліктів?
49. Опишіть індивідуально-психологічні характеристики людини, які впливають на її поведінку в конфлікті.
50. Проаналізуйте особливості індивідуальних стратегій поведінки людини в конфліктній ситуації.
51. Охарактеризуйте «саботажники» спілкування, які потенційно є конфліктогенами.
52. Опишіть особливості раціональної (конструктивної) / руйнівної (деструктивної) поведінки в конфлікті.
53. Запропонуйте заходи для запобігання конфліктів та способи управління організаційними конфліктами.
54. Розкрийте суть понять «психологічне здоров'я», «психічне здоров'я» та чинники його збереження в організаціях.
55. Визначіть особливості психічного здоров'я персоналу освітніх організацій в умовах війни.
56. Розкрийте сутність синдрому «професійного вигорання» та його взаємозв'язку з професійним стресом.
57. Охарактеризуйте стадії та особливості прояву симптомів «професійного вигорання».
58. Опишіть методи профілактики і подолання синдрому «професійного вигорання» в освітніх організаціях.
59. Запропонуйте індивідуальну та групову програму для профілактики і подолання синдрому «професійного вигорання» в організаціях.
60. Окресліть основні напрями забезпечення психологічного здоров'я менеджерів та педагогічних працівників освітніх організацій в умовах війни.

Рекомендована література та інтернет-ресурси

Методичне забезпечення ОК

1. Малімон Л.Я. Психологія взаємодії: методичні рекомендації до забезпечення самостійної роботи та виконання практичних завдань. Луцьк. 2023. 64 с.
2. Малімон Л.Я. Психологія взаємодії: методичні вказівки щодо підготовки до семінарських занять. Луцьк, 2023. 12 с.

Основна

1. Бакаленко О. А. Психологія управління : навч. посіб. Харків : ХНУРЕ, 2020. 120 с.
URL: https://www.researchgate.net/publication/340080478_Psihologia_upravlinna
2. Горбунова В. В. Психологія командотворення: Ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 380 с.
URL: http://65.108.145.227/bitstream/handle/1/1044/Horbunova_Psykholohiia%20komandotvorennia%20Tsinnisno.pdf?sequence=3&isAllowed=y

3. Карамушка Л.М., Дзюба Т.М. Психологія управління конфліктами в організації (на матеріалі діяльності освітніх організацій): Монографія. К. Полтава, 2009. 268 с. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/5248>
4. Карамушка Л.М. Психолого-організаційні детермінанти забезпечення психологічного здоров'я персоналу освітніх організацій в умовах соціальної напруженості: монографія / Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко [та ін.]; за ред. Л. М. Карамушки. Київ Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 278 с. URL: [http://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/Karamushka%20\(1\).pdf](http://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/Karamushka%20(1).pdf)
5. Карамушка Л. М., Шевченко А. М. Організаційна культура загальноосвітніх навчальних закладів: науково-методичний посібник. Біла Церква : КОПОПК. 2013. 104 с. URL: <http://epository.kristti.com.ua/wp-content/uploads/2016/08/Organizatsijna-kultura-zagalnoosvitnih-navchalnyh-zakladiv-.pdf>
6. Карамушка, Л.М., Шевченко А.М. Забезпечення психологічного здоров'я менеджерів та педагогічних працівників освітніх організацій в умовах Нової української школи: навчально-методичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2022. 157 с.
7. Коберник Іванна, Краснова Катерина (2019). Ефективні комунікації для освітніх управлінців. Посібник. Київ. 74 с. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/efektyvni-komunikatsii-posibnyk-final-preview-20-12.pdf>
8. Комунікації в освіті: історія, теорія, практика / За ред. О. Гомотюк. Тернопіль, 2020. 207 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42187/1/Monografija_removed%20%282%29.pdf
9. Комарова К.В. Організаційна культура: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дніпропетровськ: ДДФА, 2011. 166 с. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jsptui/bitstream/123456789.pdf>
10. Корольчук М.С. Корольчук В.М., Березовська Л.І. Професійне вигорання працівників освіти : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 304 с.
11. Психологічні виміри особистісної взаємодії суб'єктів освітнього простору в контексті гуманістичної парадигми : збірник матеріалів наукових доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 22 квітня 2022 року). Київ, 2022. 230 с. URL: <https://fdotadotr.wordpress.com>
12. Тимошко Г. М. Організаційна культура керівника загальноосвітнього навчального закладу: теорія та практика : Монографія. Київ, 2014. 710 с. URL: http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jsptui/bitstream/123456789/3921/1/36_%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%AF_2014.pdf
13. Як побудувати ефективні комунікації: інструкція для освітян (2018). URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-pobuduvaty-efektyvni-komunikatsiyi-instruktsiya-dlya-osvityan/>
14. Ходаківський Є. І. Психологія управління. 5-ге вид. перероб. та доп. Підручник. / Є. І. Ходаківський, Ю. В. Богоявленська, Т. П. Грабар. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 492 с. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/4982/1/Psykholohiia_upravlinnia.pdf

Додаткова

1. Адаір Дж. Ефективна комунікація. М. : Ексмо, 2013. 240 с.
2. Василик М.А. Основи теорії комунікації. Підручник.- М. : МАУП, 2014. - 615 с.
3. Зливков, В., Лукомська, С. Діти війни: теоретико-методичні і практичні аспекти психологічної допомоги: Навч. пос. Київ-Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2022. 95 с.
4. Карамушка Л. М. Психічне здоров'я особистості під час війни: як його зберегти та підтримати: Метод. рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України, 2022. 52 с. <https://www.academia.edu>
5. Карамушка, Л. (2022). Психічне здоров'я персоналу організацій в умовах війни: основні вияви та ресурси. Вчені записки Університету «КРОК», 3(67), 124–133. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-67-124-133>

6. Карамушка Л.М., Креденцер О.В., Терещенко К.В., Івкін В.М., Лагодзінська В.І., Ковальчук О.С. (2019). Зміст, основні характеристики організаційної культури освітніх організацій та її спеціальні функції в умовах соціальної напруженості. *Актуальні проблеми психології*. Том І. Випуск 51. URL: https://lib.iitta.gov.ua/718711/1/Ivkin%2051_2019.pdf
7. Карамушка, Л., Креденцер, О., Терещенко, К., Лагодзінська В. Івкін В., Ковальчук О.С. Особливості психічного здоров'я персоналу освітніх та наукових організацій в умовах війни. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 1 (25). С.62-74. DOI:<https://doi.org/10.31108/2.2022.1.25.7>
8. Кокун, О.М., Мороз, В.М., Пішко, І.О., Лозінська, Н.С. Теорія і практика управління страхом в умовах бойових дій: метод. посібник. Київ-Одеса: Фенікс, 2022. 88 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730971>
9. Несправа М.В. (2021). Конфлікти в освітніх організаціях: актуальні сценарії попередження та вирішення. *The scientific heritage*. № 73. С. 56-61. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/konflikti-v-osvitnih-organizatsiyah-aktualni-stsenariyi-poperedzhennya-ta-virishennya>
10. Технології роботи організаційних психологів: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти / За наук. ред. Л.М.Карамушки. Київ: Фірма «ІНКОС», 2005. С.223-252.
11. Прищак М.Д., Лесько О.Й. Психологія управління в організації : навчальний посібник [2-ге вид., перероб. і доп.]. Вінниця, 2016. 150 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pryschak_Mykola/Psykholohiia_upravlinnia_v_orhanizatsii.pdf
12. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 224 с. URL: <file:///C:/Users/admin/Desktop/BE.pdf>
13. Шевченко, А.М. (2019). Комплекс методик для дослідження психологічного здоров'я менеджерів освітніх організацій. *Організаційна психологія. Економічна психологія*, 2-3, 109-118.

Інформаційні ресурси

1. Онлайн-курс: EDERA-SMARTOSVITA: EC101 Ефективні комунікації для освітніх управлінців. URL: https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EDERA-SMARTOSVITA+EC101+EC101/about?fbclid=IwAR1SW1jSC02LNa-hsrnc5VtYx0IPh3Q34rnrRoNt_9sUn_YCsVFmAhKRRck
2. Платформа онлайн-курсів освітньої платформи Prometheus+. URL: <https://prometheus.org.ua/courses-catalog/>
3. Онлайн-курс від Prometheus URL: «Психологія стресу та способи боротьби з ним» URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:KUBG+Psy101+2014_T1
4. Онлайн-курс від Prometheus «Протидія та попередження булінгу (цькування) в закладах освіти» URL: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:MON+AB101+2019_T2
5. Організаційна психологія. Економічна психологія: Науковий журнал URL: <http://orgpsy-journal.in.ua>
6. Психологічні перспективи. Міжнародний науковий періодичний журнал. URL: <http://psychoprospects.vnu.edu.ua/>